

ÜNİVERSİTE ÇOCUK KORUMA MERKEZLERİ

ÇOCUĞA KARŞI ŞİDDETİ İZLEME VE PERFORMANS RAPORU

Hazırlayan: Emrah Dođan, Seyhan Hıdıroğlu

2018

Uluslararası Çocuk Merkezi,

Bilkent Üniversitesi, Merkez Kampüs, Kütüphane Binası, 06800 Bilkent / Ankara

Tel: +90 312 290 23 66 - Faks: +90 312 266 46 78 - e-mail:icc@icc.org.tr

Bu yayın, Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ve Uluslararası Çocuk Merkezi tarafından UNICEF'in teknik desteği ile uygulanan "Batı Balkanlar ve Türkiye'de Çocukların Şiddetten Korunması ve Engelli Çocukların Sosyal İçerilmesinin Desteklenmesi" projesi kapsamında üretilmiştir.

Bu yayının içeriği yazarın sorumluluğundadır ve hiçbir şekilde Avrupa Birliği ve / veya Proje ortaklarının görüşlerini yansıtmak için alınamaz.

TEŞEKKÜR

Üniversite Çocuk Koruma Merkezleri Çocuğa Karşı Şiddeti İzleme ve Performans Raporu hazırlık aşamasında yapılan çalıştaya katılan başta Prof. Dr. Tolga Dağlı'ya, Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Merkezi'nden Dr. Figen Paslı'ya, Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Merkezi'nden Prof. Dr. Mehmet Akif İnancı'ya, Kocaeli Üniversitesi Çocuk Koruma Merkezi'nden Yard. Doç. Dr. Şahika Şişmanlar'a ve rapora değerli katkılarından dolayı Doç. Dr. Seyhan Hıdıroğlu'na sonsuz teşekkürlerimizi sunarız.

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
1.1 Arka Plan.....	1
1.2. Üniversite Çocuk Koruma Merkezleri	2
2. YÖNTEM	4
2.1. Göstergelerin İşlevi	4
2.2 Gösterge Seti	5
3. BULGULAR	8
3.1. Çocuk Koruma Birimi Yapılanması	8
3.2. Çocuk Koruma Birimi İşlevi	10
3.3. Çocuk İstismarı ve İhmal.....	13
4. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	18
4.1. Çocuk Koruma Birimi Yapılanması Değerlendirmesi	18
4.1.1 İnsan Gücü	18
4.1.2. Donanım	18
4.2. Çocuk İstismarı ve İhmal Değerlendirmesi	19
4.2.1. İstismar ve İhmal Türleri	19
4.2.2. Mağduriyet Yerleri ve Failin Yakınlığı	19
4.3. Çocuk Koruma Birimi İşlevi Değerlendirmesi	20
4.3.1. Başvuru Yolu.....	20
4.3.2. Suça Sürüklenen Çocuk-Cezai Sorumluluğun Belirlenmesi	20
4.4. Tespit Edilen Sorunlar ve Çözüm Önerileri	21
4.5. Sonuç.....	22
5. KAYNAKÇA	23
6. EK	24
Bilgi Toplama Aracı.....	24

1. GİRİŞ

1.1 Arka Plan

Çocuğa Karşı Şiddeti Önlemek İçin Ortaklık Ağı kurulduğı yıldan bu yana çocuğa karşı şiddet konusunda gösterge temelli izleme çalışmaları yürütmekte, bu çalışmalardan çıkan sonuçlar ışığında kapasite geliştirme ve kanıt temelli savunuculuk çalışmaları gerçekleştirmektedir. Bu amaç doğrultusunda, Ortaklık Ağı'nın UNICEF Türkiye Ofisi ile iş birliğinde tamamladığı ilk çalışmalarından biri de 2013 yılında yayımlanan Çocuğa Karşı Şiddetin Göstergeleri İzenmesi El Kitapları ve literatür taramasıdır.

Çocuğa karşı şiddet konusunda izleme, göstergeler ve raporlama konularını kapsayan bir alan yazın (literatür) taraması gerçekleştirilerek konuyla ilgili yapılması gereken çalışmalar belirlenmiştir. Bu çerçevede, çocuğa şiddet ile ilgili çocuk hakları temelli göstergeler, kullanım kılavuzu ve eğitim materyalleri geliştirilmiş ve yüzlerce sivil toplum temsilcisine eğitim verilmiştir.

Ardından 2014 – 2016 yılları arasında yürütölen çalışmalarda Çocuğa Karşı Şiddeti Önlemek İçin Ortaklık Ağı üyeleri için çevrimiçi (online) web tabanlı bir raporlama aracı geliştirilerek üyelerin kendi yerel ve ulusal raporlama çalışmalarının yüklenebileceğı bir veri tabanı oluşturulmuştur. Bu çalışmalar pek çok katılımlı eylem araştırması/öğrenme toplantılarıyla güçlendirilmeye de çalışılmıştır. Bu kapsamda 2016 yılında Türkiye'nin 6 bölgesindeki STK'lar ile 17 çocuk hakları çalıştay gerçekleştirilmiş ve bölgede öne çıkan çocuk hakları ihlalleri görüölerek raporlanmıştır.

2016 – 2018 yıllarında yine UNICEF ve Uluslararası Çocuk Merkezi ortaklığında yürütölen Batı Balkanlar ve Türkiye'de Çocukların Şiddetten Korunması ve Engelli Çocukların Sosyal İçerilmesinin Desteklenmesi Projesi kapsamında Ortaklık Ağı, veri ve kanıt üretmek amacıyla Türkiye'deki barolar ve hastane temelli çocuk koruma merkezleri ile gösterge temelli izleme çalışmaları yürütmeyi planlamıştır. Böylelikle, her iki kuruluş için gösterge setlerinin hazırlanması ve pilot illerde çocuğa karşı şiddet trendlerini ve kurum kapasitelerini değerlendiren raporların hazırlanması, ortaklık ağının çalışma planına alınmıştır.

Aralık 2017'de bu doğrultuda çalışmalar başlatılmış, taslak gösterge seti oluşturulmuştur. 9 Ocak 2018'de İstanbul'da, Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Merkezi (ÇKM), Kocaeli Üniversitesi ÇKM, Muğla Üniversitesi ÇKM, Gazi Üniversitesi ÇKM ve Çukurova Üniversitesi ÇKM'den gelen hocalar ve temsilcilerle birlikte gerçekleştirilen çalıştayda, gösterge setine son şekli verilmiştir. Katılım sağlayan her birim için bir sorumlu belirlenerek veri toplama planlanmıştır. Bazı ÇKM'lerde iletişim kurulamama, izin alınamama vb. sorunlar nedeniyle, veri toplama işlemi gerçekleştirilememiştir. Bu nedenle, üç merkezden toplanabilen veriler ile analizler gerçekleştirilmiş ve Eylül 2018'de rapor tamamlanmıştır.

1.2. Üniversite Çocuk Koruma Merkezleri

Çocukların korunmasında ve çocuklara yönelik şiddetin sona erdirilmesinde üniversitelerin önemli rolleri bulunmaktadır. Üniversiteler çocuk koruma alanında öncülük görevi üstlenip toplumda konuya ilişkin bilinç ve duyarlılığı geliştirebilirler. Önleme, tanıtım ve savunma çalışmaları yapabilir, çocuk koruma alanında eğitim, araştırma ve hizmet faaliyetlerinde bulunabilirler. Şiddete karşı çocuklarla birlikte ve çocuklar için çalışanların kapasitelerini geliştirmesinde etkin rol alabilirler. Çocuk koruma alanında hizmet vermekte olan kurum ve kuruluşlar arasında iletişim ve koordinasyon sağlanması amaçlı modeller geliştirilebilir.

Türkiye Cumhuriyeti ve UNICEF iş birliği ile geliştirilip Avrupa Birliği'nin mali ve UNICEF'in teknik desteği ile yürütülmüş olan "Önce Çocuklar: Çocuk Koruma Mekanizmalarının İl Düzeyinde Modellenmesi Projesi", kanunla ilişki halinde olan veya kanunla ilişkili hale gelme riski bulunan çocukların özgürlük, eğitim gibi haklarından mahrum olmamaları ve şiddet, istismar ve ihmalden korunmaları için çalışan kurumların kapasitesini artırmayı hedeflemiştir.

2008-2009 yıllarında yürütülen Proje kapsamında, Türkiye Barolar Birliği'nin koordinasyonu ve UNICEF'in teknik desteği ile çocuklar için hukuki yardım sisteminin güçlendirilmesi amacıyla, 12 ilden katılan avukat ve üniversite temsilcilerinden oluşturulan çalışma grupları aracılığıyla alt projeler de yürütülmüştür. Söz konusu alt projelerden dördüncüsü üniversitelerde çocuk koruma merkezleri için model geliştirmeyi amaçlamış ve bu bağlamda yürütülen çalışmalar, üniversitelerde "Çocuk Koruma Uygulama ve Araştırma Merkezlerinin" kurulmasını önerilmesiyle sonuçlanmıştır.

Söz konusu merkezlerin amaçları şu şekilde sıralanabilir;

1. Üniversite içinde ilgili anabilim dalları ve öncelikle adli tıp, çocuk cerrahisi, çocuk sağlığı ve hastalıkları, çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları anabilim dalları ile merkezlerin faaliyet alanları ile ilgili bilim dalları arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlayarak; korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların tanı, tedavi, korunma ve izlenmelerine dair uygulama ve araştırmaların yapılacağı ortamı sağlamak ve yapmak.
2. Üniversite Hastanesine başvuran, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların ihmal ve istismarlardan korunması için çalışmak, bu çocukları değerlendirmek, tanı, tedavi, korunma ve izlenmelerini gerçekleştirmek.

Merkezlerin faaliyet alanları ise şu şekilde listelenebilir;

- İhmal ve istismara uğrayan çocukların tanı, tedavi ve izlenmelerini gerçekleştirmek,
- Suça sürüklenen çocuğun cezai sorumluluğunun belirlenmesi için gerekli olan inceleme ve değerlendirmeleri yapmak,

- Çocukların kronolojik yaşını ortaya koymaya yönelik çalışmalar yapmak,
- Çocuğun soy bağının ortaya konması için danışmanlık yapmak ve ilgili laboratuvarlarla iş birliği içinde olmak,
- Merkezlere başvuran olgulara ait kayıtların standart bir şekilde ve tek elden tutulmasına yönelik çalışmalar yaparak veri tabanı oluşturmak ve bu konuda diğer çocuk koruma merkezleriyle iletişim içinde olmak,
- Korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocuklar alanında çalışan kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum örgütleriyle iş birliği yapmak ve bu konuda diğer çocuk koruma merkezleri ile iletişim içinde olmak,
- Kuruluş amacına yönelik olarak;
 - Üniversite içinde öğretim elemanı, öğrenci, hekim ve diğer sağlık çalışanlarına yönelik eğitim vermek; hizmet içi eğitim programları ve seminerler düzenlemek,
 - Eğitim programlarını yaygınlaştırarak, toplumsal duyarlılığın artırılması amacıyla topluma yönelik eğitim çalışmaları yapmak,
 - Program ve projeler geliştirmek, bilimsel araştırmaları teşvik etmek ve desteklemek,
 - Danışmanlık hizmeti vermek,
 - Yurt içinde ve yurt dışında yapılan bilimsel araştırma, inceleme, kurs, seminer, konferans, kongre, eğitim ve öğretim programlarına katılmak, desteklemek ve bu konuda ulusal ya da uluslararası düzeyde programlar düzenlemek,
 - Basılı, görsel ve elektronik yayınlar yapmak.

Merkezlerin yönetim organları ise;

- Üniversitede çalışan öğretim üyeleri arasından, rektör tarafından görevlendirilen müdür,
- Müdür ile altı öğretim üyesi veya öğretim görevlisi ile birlikte toplam yedi üyeden oluşan ve en az iki ayda bir defa toplanan yönetim kurulu,
- Merkezlerin faaliyet alanlarında çalışmalar yürüten veya çalışma alanlarının merkez faaliyetlerine katkısı olacak üniversite öğretim elemanları ile
- İstekleri halinde diğer kamu veya özel kurum ve kuruluş temsilcileri, kişiler ve yurt dışından uzmanlar arasından belirlenen en fazla on iki üyeden oluşan danışma kurulundan oluşmaktadır.

2. YÖNTEM

2.1. Göstergelerin İşlevi

Gösterge seti oluşturulmadan önce, UNICEF tarafından hazırlanan çocuğa karşı şiddeti izleme ve ölçmeye yönelik gösterge oluşturma kılavuzları, ihmal ve istismara uğrayan çocuğa bütüncül yaklaşım ve üniversiteler için hastane temelli çocuk koruma merkezleri el kitabı gibi konuya ilişkin ulusal ve uluslararası yayınlar irdelenmiştir. Ardından üniversite çocuk koruma merkezlerinde görev alan kişilerle irtibata geçilerek, bu konudaki fikir ve görüşleri alınmıştır. İlk gösterge seti taslağı oluşturulduktan sonra uygulanabilirlik durumu değerlendirilmiş ve bu ön hazırlık aşaması neticesinde, hastane temelli çocuk koruma merkezlerinden ilgili bilgilerin toplanabilmesi için en uygun gösterge seti oluşturulmaya çalışılmıştır.

Gösterge seti oluşturulurken hedefler doğrultusunda üç ana kategori belirlenmiştir:

“Çocuk koruma birimi yapılanması” kategorisinde toplam 3 gösterge belirlenerek, merkezlerin mevcut durumda bulunduğu iller ve toplam sayısına, çalışan insan gücü ve yapısal donanım bilgisine ulaşmak hedeflenmiştir.

“Çocuk koruma biriminin işlevleri” kategorisinde toplam 4 gösterge belirlenerek, merkezlere toplam başvuru sayısı, başvuru yolları ve çocuk koruma birimlerinde sunulan medikal tedavi yaklaşımı ile ruhsal hizmet yaklaşımı sayılarının belirlenmesi hedeflenmiştir.

“Çocuk istismarı ve ihmal” kategorisinde ise toplam 4 gösterge belirlenerek, mağdur çocukların cinsiyetleri, istismar ve ihmal türleri, mağduriyet yerleri ve faillerin yakınlık düzeyleri konularında bilgilere ulaşmak hedeflenmiştir.

Üniversite çocuk koruma merkezleri ile iletişime geçildikten sonra her biri için bir sorumlu personel belirlenmiş ve oluşturulan veri toplama formundaki bilgilerin doğru ve eksiksiz şekilde doldurulması istenmiştir.

Toplam 10 gösterge verisinin sonucunda Türkiye’deki üniversite çocuk koruma merkezleri gözünden il bazında çocuğa karşı şiddet trendleri, çocuk koruma merkezinin mağdurlar tarafından erişilebilirliği, merkezlerin sağladıkları hizmet ile ilgili bilgi ve bu merkezlerin ulusal çocuk koruma sistemindeki yeri ile ilgili bilgilerin sistematik bir şekilde toplanabilmesi ve raporlanması amaçlanmıştır.

2.2 Gösterge Seti

Göstergeler	Tanım	Kategori	Bilgi Toplama
Çocuk koruma merkezlerinin bulunduğu üniversiteler	Mevcut durumda resmi olarak kurulmuş olan çocuk koruma merkezlerinin bulunduğu üniversitelerin belirlenmesi	Çocuk koruma birimi yapılanması	Soru 1
Hastane temelli çocuk koruma merkezinin insan gücü	Birimde görev alan çekirdek kadro ve danışman kişilerin unvan ve sayılarının belirlenmesi	Çocuk koruma birimi yapılanması	Soru 2
Çocuk koruma biriminin yapısal donanımı	Birimde mevcut olan odaların işlev ve sayısının belirlenmesi	Çocuk koruma birimi yapılanması	Soru 3
Son 12 ay içerisinde çocuk koruma merkezlerine olan başvuru türleri ve sayısı	Çocuk istismarı ve ihmal, cezai sorumluluğun belirlenmesi, kronolojik yaşın belirlenmesi, soy bağının ortaya konması/ değerlendirilmesi ve diğer konulardaki çocuk koruma merkezine başvuru sayılarının belirlenmesi	Çocuk koruma birimi işlevi	Soru 4
Başvuru yolu: Son 12 ayda şiddet mağduru olduklarını kendileri bildirmiş olan çocukların sayısı	Şiddet mağduru olduklarını kendileri bildirmiş olan çocukların sayısının ve toplam başvuru içindeki oranının belirlenmesi	Çocuk koruma birimi işlevi	Soru 5a

Göstergeler	Tanım	Kategori	Bilgi Toplama
Başvuru yolu: Son 12 ayda kurumlardan yönlendirilen şiddet mağduru çocukların sayısı	Aile/akraba, sağlık kuruluşları, eğitim kurumu, cumhuriyet savcılığı, mahkeme talebi, sosyal hizmet merkezleri gibi kurumlardan hastane temelli çocuk koruma merkezlerine yönlendirilen vaka sayısının belirlenmesi	Çocuk koruma birimi işlevi	Soru 5b
Son 12 ay içinde çocuğa karşı şiddet vakalarında mağdurların yaş dağılımı	Mağdur çocukların 0-1 yaş, 1-3 yaş, 3-6 yaş, 6-12 yaş ve 12-18 yaş dağılım oranlarının belirlenmesi	Çocuk istismarı ve ihmal	Soru 6
Son 12 ay içerisinde kız çocuklarda tespit edilmiş olan birincil ihmal ve istismar türleri sayısı	Kız çocuklarında tespit edilen istismar ve ihmal türlerinin dağılımının belirlenmesi	Çocuk istismarı ve ihmal	Soru 7a
Son 12 ay içerisinde erkek çocuklarda tespit edilmiş olan birincil ihmal ve istismar türleri sayısı	Erkek çocuklarında tespit edilen istismar ve ihmal türlerinin dağılımının belirlenmesi	Çocuk istismarı ve ihmal	Soru 7b
Son 12 ay içerisinde tespit edilmiş olan ihmal ve istismar vakalarının mağduriyet yerleri	Çocuk istismarı ve ihmal vakalarında mağduriyet yeri olarak ev, okul, toplumsal alan/sokak, işyeri, cezaevi ve diğer yerlerin sayısının ve toplam vaka arasındaki oranının belirlenmesi Çocuk istismarı ve ihmal	Çocuk istismarı ve ihmal	Soru 8

Göstergeler	Tanım	Kategori	Bilgi Toplama
Son 12 ay içerisinde tespit edilmiş olan ihmal ve istismar vakalarında faillerin yakınlık durumu	Çocuk istismarı ve ihmal vakalarında failin yakınlık durumunun belirlenmesi	Çocuk istismarı ve ihmal	Soru 9
Son 12 ay içerisinde sunulan hizmet sayısı	Medikal hizmet, ruhsal hizmet ve sosyal hizmet yaklaşımı sunulan hasta sayısının ve toplam başvuru içerisinde oranının belirlenmesi	Çocuk koruma birimi işlevi	Soru 10

3. BULGULAR

3.1. Çocuk Koruma Birimi Yapılanması

Tablo 1. Üniversite çocuk koruma biriminde görev alan çekirdek kadro ve danışman personel sayısını ve unvanı

Ünvan	Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi	Kocaeli Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi	Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi	Toplam
Çocuk Sağlığı	1	2	1	4
Adli Tıp	1	1	1	3
Çocuk Cerrahisi	1	1	1	3
Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı	0	3	1	4
Sosyal Hizmet Uzmanı	1	1	0	2
Psikolog	1	1	2	4
Hemşire	1	0	1	2
Arşiv Sorumlusu	0	0	1	1
Personel	0	0	1	1
Toplam	6	9	9	24

Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi bünyesinde, 1 çocuk sağlığı doktoru, 1 adli tıp doktoru, 1 çocuk cerrahisi doktoru, 1 sosyal hizmet uzmanı, 1 psikolog ve 1 hemşire olmak üzere toplam 6 personel çalışmaktadır. Kocaeli Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi bünyesinde 2 çocuk sağlığı doktoru, 1 adli tıp doktoru, 1 çocuk cerrahisi doktoru, 3 çocuk ve ergen ruh sağlığı doktoru, 1 sosyal hizmet uzmanı ve 1 psikolog olmak üzere toplam 9 personel çalışmaktadır. Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi bünyesinde, 1 çocuk sağlığı doktoru, 1 adli tıp doktoru, 1 çocuk cerrahisi doktoru, 1 çocuk ve ergen ruh sağlığı doktoru, 2 psikolog, 1 hemşire, 1 arşiv sorumlusu ve 1 personel olmak üzere toplam 9 personel çalışmaktadır (Tablo 1).

Tablo 2. Çocuk koruma merkezinde bulunan odaları ve sayıları

İşlev	Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi	Kocaeli Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi	Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi
Bekleme Odası	0	0	1
Toplantı Odası	0	0	1
Görüşme Odası	1	1	1
Muayene Odası	0	0	1
Sosyal Hizmet Uzmanı Odası	1	0	0
Hemşire Odası	0	0	1
Psikolog Odası	0	0	2
Arşiv	0	1	1
Diğer	0	0	2
Toplam	2	2	10

Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Biriminde 1 görüşme odası ve 1 sosyal hizmet uzmanı odası bulunmaktadır. Kocaeli Üniversitesi Çocuk Koruma Biriminde 1 görüşme odası ve 1 arşiv odası bulunmaktadır. Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Biriminde 1 bekleme odası, 1 toplantı odası, 1 görüşme odası, 1 muayene odası, 1 hemşire odası, 2 psikolog odası, 1 arşiv, 1 doktor odası ve 1 sekreter odası bulunmaktadır (Tablo 2).

3.2. Çocuk Koruma Birimi İşlevi

Tablo 3. Son 12 ay içerisinde başvuru türleri

Başvuru Türü	Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi	Kocaeli Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi	Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi	Toplam	
				Sayı	Yüzde
Çocuk istismarı ve ihmal	38 (%79,2)	18 (%22,5)	58 (%85,5)	114	%58,2
Suçta sürüklenen çocuk-cezai sorumluluğun belirlenmesi ^a	0 (%0,0)	50 (%62,5)	2 (%2,9)	52	%26,5
Kronolojik yaşın belirlenmesi ^b	0 (%0,0)	0 (%0,0)	2 (%2,9)	2	%1,0
Soy bağının ortaya konması/değerlendirilmesi ^c	4 (%8,3)	2 (%2,5)	6 (%8,9)	12	%6,1
Diğer	6 (%12,5)	10 (%12,5)	0 (%0,0)	16	% 8,2
Toplam	48 (%100)	80 (%100)	68 (%100)	196	%100

Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi'ne son on iki ay içerisinde %79,2'si (n=38) çocuk istismarı ve ihmal, %8,3'ü (n=4) soy bağının ortaya konması / değerlendirilmesi olmak üzere toplam 48 başvuru olmuştur. Kocaeli Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi'ne son 12 ay içerisinde %62,5'i (n=50) suçta sürüklenen çocuk - cezai sorumluluğun belirlenmesi ve %22,5'i (n=18) çocuk istismarı ve ihmal olmak üzere toplam 80 başvuru olmuştur. Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi'ne ise son on iki ay içerisinde %85,3'si (n=58) çocuk istismarı ve ihmal, %8,9'u (n=6) soy bağının ortaya konması / değerlendirilmesi olmak üzere toplam 68 başvuru olmuştur.

Genel değerlendirmede, bu üç çocuk koruma birimine son on iki ay içerisinde %58,2'i (n=114) çocuk istismarı ve ihmal, %26,5'i (n=52) suçta sürüklenen çocuk - cezai sorumluluğun belirlenmesi, %6,1'u (n=12) soy bağının ortaya konması / değerlendirilmesi olmak üzere toplam 196 başvuru olmuştur (Tablo 3).

a Çocukların ceza sorumluluğunun var olup olmadığı, ceza sorumluluğunun başlangıcı konusunda asgari bir yaşın tespiti, bu asgari yaşın kaç olacağı, ceza sorumluluğunun var sayılacağı yaşın tespiti konularını içermektedir.

b Okula başlama, evlenme, işe başlayabilme, askere alınma gibi konuların yanı sıra bir suçun sanığı ya da mağduru olma, yargılanma, alacağı ceza miktarı ve niteliği gibi konularda kronolojik yaşın ortaya konması önemli bir faktördür.

c Soy bağı, çocuk ile ana baba arasındaki doğal ve hukuki bağı ifade etmektedir. Soy bağının reddi veya soy bağı varlığı iddiasının kabulü gibi gerekçelerle mahkemelere başvuran kişilerin soy bağının ortaya konmasında DNA üzerinde bulunan polimorfik bölgeler incelenmektedir.

Tablo 4. Son 12 ayda şiddet mağduru olduklarını kendileri bildirmiş olan çocukların sayısı ve diğer kişi ve kurumlardan gelen bildirimlerin sayısı

Başvuru Yolu	Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi	Kocaeli Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi	Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi	Toplam	
				Sayı	Yüzde
Çocuğun Kendi	2 (%4,1)	4 (%22,2)	0 (%0,0)	6	%4,4
Aile/Akraba	8 (%16,7)	14 (%77,8)	0 (%0,0)	22	%16,4
Hastane İçinden Bildirilenler	20 (%41,7)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	20	%14,9
Birinci Basamak Devlet Sağlık Kuruluşları (ASM, TSM)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0	%0,0
Diğer Devlet Sağlık Kuruluşları	3 (%6,2)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	3	%2,2
Özel Sağlık Kuruluşları	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0	%0,0
Eğitim Kurumu	7 (%14,6)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	7	%5,2
Cumhuriyet Savcılığı	0 (%20,0)	0 (%0,0)	16 (%23,5)	16	%11,9
Mahkeme Talebi	4 (%8,3)	0 (%0,0)	20 (%29,4)	24	%18,0
Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü (ASPİM)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0	%0,0
Kolluk Kuvvetleri	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0	%0,0
Diğer Devlet Kuruluşları (Çocuk yuvası, kadın sığınma evi, icra dairesi v.b)	4 (%8,4)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	4	%3,0
Diğer (Ayrıştırılmayan)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	32 (%47,1)	32	%24,0
Toplam	48 (%100)	18 (%100)	68 (%100)	134	%100

Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi'ne son 12 ay içerisinde yapılan toplam 48 başvurunun %41,7'si (n=20) hastane içerisinden olup, %16,7'si (n=8) aile/akraba aracılığıyla ve %14,6'sı (n=7) eğitim kurumları aracılığıyla gerçekleşirken; sadece %4,1 (n=2) çocuğun kendi başvurusu şeklinde olmuştur. Kocaeli Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi'ne son 12 ay içerisinde yapılan toplam 18 başvurunun %77,8'i (n=14) aile/akraba aracılığıyla gerçekleşirken; %22,2 (n=4) başvuru çocuğun kendisi tarafından olmuştur. Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi'ne 12 ay içerisinde yapılan 68 başvurunun %29,4'ü (n=20) mahkeme talebi, %23,5'i (n=16) cumhuriyet savcılığı tarafından gerçekleştirilmiştir.

Genel değerlendirmede son 12 ay içerisinde yapılan toplam 134 başvurunun %29,9'u (n=40)

cumhuriyet savcılığı ve mahkeme talebiyle gerçekleşirken, %14,9'u (n=20) hastane içinden bildiri şeklindedir. %16,4 (n=22) başvuru aile/akraba aracılığıyla gerçekleşirken sadece %4,4 (n=6) başvuruyu çocuğun kendisi gerçekleştirmiştir (Tablo 4).

Tablo 5. Son 12 ay içerisinde sunulan hizmet sayısı

	Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi	Kocaeli Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi	Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi	Toplam
Tıbbi hizmet yaklaşımı ^a	32	0	0	32
Ruhsal hizmet yaklaşımı ^b	23	5	22	50
Sosyal hizmet yaklaşımı ^c (sosyal inceleme, danışmanlık, tedbir vb.)	46	18	22	86

Sunulan hizmetlere bakıldığında, Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi 32 tıbbi hizmet yaklaşımı, 23 ruhsal hizmet yaklaşımı ve 46 sosyal hizmet yaklaşımı sunmuştur. Kocaeli Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi 5 ruhsal hizmet yaklaşımı ve 18 sosyal hizmet yaklaşımı, Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi ise 22 ruhsal hizmet yaklaşımı ve 22 sosyal hizmet yaklaşımı sunmuştur.

Üç çocuk koruma biriminde toplamda 32 çocuğa tıbbi hizmet yaklaşımı, 50 çocuğa ruhsal hizmet yaklaşımı ve 86 çocuğa sosyal hizmet yaklaşımı sunulmuştur (Tablo 5).

^a Tıbbi hizmet yaklaşımı, çocuğa her türlü medikal ya da cerrahi tedaviden herhangi biri ve ya birilerinin sunulmuş olmasıdır.

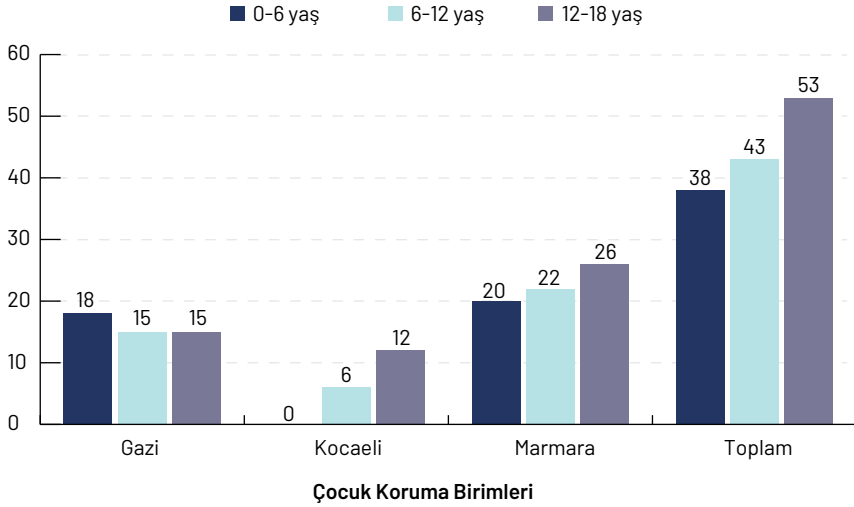
^b Ruhsal hizmet yaklaşımı, psikiyatrist ve ya psikolog tarafından değerlendirilmesidir.

^c Sosyal hizmet yaklaşımı, çocuğa sosyal inceleme, danışmanlık, tedbir... vb. hizmetlerden herhangi biri ve ya birilerinin sunulmuş olmasıdır.

3.3. Çocuk İstismarı ve İhmal

Tablo 6. Son 12 ay içinde çocuğa karşı şiddet vakalarında mağdurların yaşa göre dağılımı

Yaş Aralığı	Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi	Kocaeli Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi	Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi	Toplam	
				Sayı	Yüzde
0-1 yaş	5 (%10,4)	0 (%0,0)	2 (%2,9)	7	%5,2
1-3 yaş	3 (%6,2)	0 (%0,0)	3 (%4,4)	6	%4,5
3-6 yaş	10 (%20,8)	0 (%0,0)	15 (%22,1)	25	%18,6
6-12 yaş	15 (%31,3)	6 (%33,3)	22 (%32,3)	43	%32,1
12-18 yaş	15 (%31,3)	12 (%66,7)	26 (%38,3)	53	%39,6
Toplam	48 (%100)	18 (%100)	68 (%100)	134	%100

Şekil 1. Son 12 ay içinde çocuğa karşı şiddet vakalarında mağdurların yaşa göre dağılımı

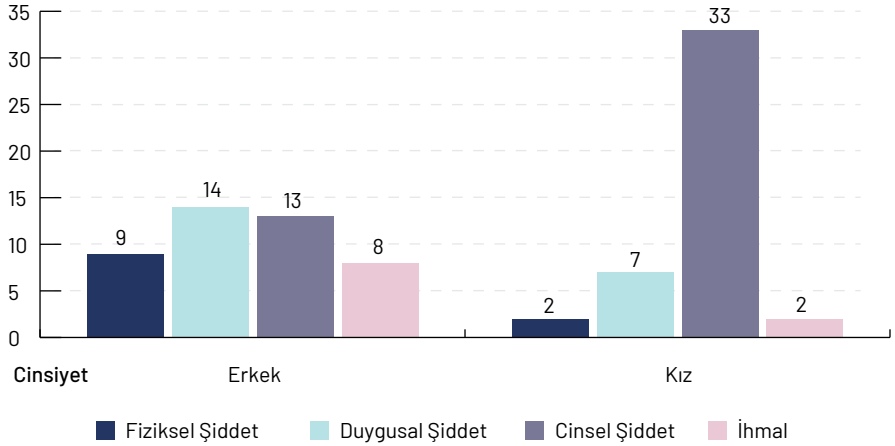
Yaş gruplarına göre dağılımlar incelendiğinde; Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Biriminde mağdurların %37,4'ü (n=18) 0-6 yaş aralığında, %31,3'ü (n=15) 6-12 yaş aralığında ve %31,3'ü (n=15) 12-18 yaş aralığındadır. Kocaeli Üniversitesi Çocuk Koruma Biriminde %,66,7'si (n=12) 12-18 yaş aralığında ve %33,3'ü (n=6) 6-12 yaş aralığındadır. Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Biriminde %38,3'ü (n=26) 12-18 yaş aralığında, %32,3'ü (n=22) 6-12 yaş aralığında ve %29,4'ü (n=20) 0-6 yaş aralığındadır.

Genel değerlendirmede toplam 134 mağdurun %39,6'sı (n=53) 12-18 yaş aralığında, %32,1'i (n=43) 6-12 yaş aralığında ve %28,3'ü (n=38) 0-6 yaş aralığında olarak tespit edilmiştir (Tablo 6, Şekil 1).

Tablo 7. Son 12 ay içerisinde çocuklarda tespit edilmiş olan birincil ihmal ve istismar türlerinin cinsiyete göre dağılımı

	Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi		Kocaeli Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi		Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi		Toplam	
İstismar ve İhmal Türü	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız
Fiziksel Şiddet	6	2	1	-	2	-	9	2
Duygusal Şiddet	12	7	2	-	-	-	14	7
Cinsel İstismar	4	10	4	11	5	12	13	33
İhmal	5	2	-	-	3	-	8	2
Toplam	27	21	7	11	10	12	44	44

Toplam sayı

Şekil 2. Son 12 ay içerisinde çocuklarda tespit edilmiş olan toplam birincil ihmal ve istismar türlerinin cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyete göre istismar ve ihmal türleri değerlendirildiğinde; Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Birim'inde toplam 21 kız çocuğundan %47,6'sının (n=10) cinsel istismar, %33,3'ünün

(n=7) duygusal istismara maruz kaldığı belirlenmiştir. 27 erkek çocuğun %44,4'ünün ise (n=12) duygusal şiddet, %22,2'sinin (n=6) fiziksel şiddet, %18,5'inin (n=5) ihmal ve %14,8'inin cinsel istismara maruz kaldığı görülmüştür. Kocaeli Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi'nde toplam 11 kız çocuğundan tamamının cinsel istismara; 7 erkek çocuğundan %57,1'inin (n=4) cinsel istismara, %28,6'sının (n=2) duygusal şiddet ve %14,2'sinin (n=1) fiziksel şiddette maruz kaldığı belirlenmiştir. Yine Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi'nde toplam 12 kız çocuğundan tamamı cinsel istismara maruz kalırken; 10 erkek çocuğundan 5'inin cinsel istismar, 2'sinin fiziksel şiddet ve 3'ünün ihmale maruz kaldığı görülmüştür. Genel değerlendirmede 88 vakanın yarısında erkek çocukların, yarısında da kız çocukların mağduriyet yaşadığı gözlenmektedir. Erkek çocukların %31,8'inin (n=14) duygusal şiddet, %29,5'inin (n=13) cinsel istismar, %20,5'nin (n=9) fiziksel istismar ve %18,2'nin ihmale maruz kaldığı görülmüştür. Kız çocuklarla ilgili vakaların ise %75,0'lık (n=33) kısmını cinsel istismar oluştururken, ikinci sırada %15,9 ile (n=7) duygusal şiddet yer almaktadır (Tablo 7).

Tablo 8. Son 12 ay içinde çocuğa karşı şiddet vakalarının mağduriyet yerleri

Mağduriyet Yerleri	Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi	Kocaeli Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi	Toplam	
			Sayı	Yüzde
Ev	25 (%52,1)	4 (%22,2)	29	%43,9
Devlet-Gündüzlü Eğitim Kurumu	5 (%10,4)	1 (%5,6)	6	%9,1
Devlet-Yatılı Eğitim Kurumu	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0	%0,0
Özel Gündüzlü Eğitim Kurumu	0 (%0,0)	1 (%5,6)	1	%1,5
Özel Yatılı Eğitim Kurumu	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0	%0,0
Toplumsal Alan/Sokak	5 (%10,4)	12 (%66,7)	17	%25,8
İşyeri	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0	%0,0
Cezaevi-Eğitim Evi	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0	%0,0
Sosyal Hizmet Kurumu	1 (%2,1)	0 (%0,0)	1	%1,5
Diğer (komşu, siber zorbalık)	5 (%10,4)	0 (%0,0)	5	%7,6
Bilinmiyor	7 (%14,6)	0 (%0,0)	7	%10,6
Toplam	48 (%100)	18 (%100)	66	%100

Mağduriyet yerleri değerlendirildiğinde; Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi'nde %52,1 ile (n=25) ev ilk sırada yer alırken %10,4 ile (n=5) devlet - gündüzlü eğitim kurumu ve toplumsal alan/sokak onu takip etmektedir. Kocaeli Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi'nde

ise, %66,7 ile (n=12) toplumsal alan/sokak ilk sırada yer alırken, %22,2 ile (n=4) ev onu takip etmektedir. Marmara Üniversitesi Çocuk koruma biriminin mağduriyet yerleri hakkındaki verisine ulaşılammıştır.

İki merkezin genel değerlendirmesinde %43,9'u (n=29) ev ve %25,7'si (n=17) toplumsal alan/ sokak, şiddet vakasının gerçekleştiği yerlerin önemli bir kısmını oluşturmaktadır (Tablo 8).

Tablo 9. Son 12 ay içinde çocuğa karşı şiddet vakalarında failin yakınlık derecesi

Failin yakınlık derecesi	Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi	Kocaeli Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi	Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi	Toplam	
				Sayı	Yüzde
Öz ebeveyn	17 (%35,4)	5 (%27,8)	7 (%31,9)	29	%32,9
Üvey ebeveyn	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0	%0,0
Öz kardeş	1 (%2,1)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	1	%1,1
Üvey kardeş	1 (%2,1)	0 (%0,0)	1 (%4,5)	2	%2,3
Akran	5 (%10,4)	3 (%16,6)	4 (%18,2)	12	%13,6
Öğretmen	3 (%6,3)	2 (%11,1)	1 (%4,5)	6	%6,8
Eğitim ve bakım sorumlusu	2 (%4,1)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	2	%2,3
İşveren	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0	%0,0
Akraba	3 (%6,3)	2 (%11,1)	2 (%9,0)	7	%8,0
Çete-suç örgütü	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0	%0,0
Komşu	0 (%0,0)	1 (%5,5)	3 (%13,6)	4	%4,5
Tanıdığı diğer yetişkinler	3 (%6,3)	5 (%27,8)	2 (%9,0)	10	%11,3
Tanımadığı diğer yetişkinler	2 (%4,1)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	2	%2,3
Bilgi alınamayan/ bilinmeyen	11 (%22,9)	0 (%0,0)	2 (%9,0)	19	%14,8
Toplam	48 (%100)	18 (%100)	22 (%100)	88	%100

Faillerin yakınlık derecesi incelendiğinde, Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi'ndeki vakalarda faillerin %35,4'ünün (n=17) öz ebeveyn ve %10,4'ünün (n=5) akran olduğu tespit edilmiştir. Kocaeli Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi'nde %27,8'si (n=5) öz ebeveyn, %27,8'si (n=5) tanıdığı diğer yetişkinler ve %16,6'sının (n=3) akran olduğu tespit edilmiştir. Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi'nde ise faillerin %31,9'nun (n=7) öz ebeveyn, %14,8'sinin (n=4) akran ve %13,6'sının (n=3) komşu olduğu tespit edilmiştir.

Genel değerlendirmede mağdur çocukla yakınlık derecesi bağlamında %32,9 ile (n=29) z ebeveyn ilk sırada yer almıştır. Failin kim olduğu konusunda gelen vakaların %14,8'sinde (n=13) konuyla ilgili bilgi alınamamış, %13,6'sında (n=12)akran ve %11,3'nde (n=10) ocuęun tanıdığı diğer bir yetişkin olduğu belirlenmiştir (Tablo 9).

4. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

4.1. Çocuk Koruma Birimi Yapılanması Değerlendirmesi

4.1.1 İnsan gücü

Türkiye Cumhuriyeti ve UNICEF işbirliği ile geliştirilip, Avrupa Birliği'nin mali ve UNICEF'in teknik desteği ile yürütülmüş olan "Önce Çocuklar: Çocuk Koruma Mekanizmalarının İl Düzeyinde Modellenmesi Projesi" kapsamında 2010 yılında hazırlanan Hastane Temelli Çocuk Koruma Merkezleri İçin El Kitabı'nda belirtildiği üzere, üniversite hastaneleri bünyesinde çocuk istismarını önleme ve tedavi etmeye yönelik çalışan çocuk koruma birimlerinin çekirdek ekiplerinin, çocuk sağlığı ve hastalıkları ve/veya çocuk cerrahisi, adli tıp ve çocuk ve ergen ruh sağlığı uzmanlarından oluşması planlanmıştır.¹ El Kitabı çerçevesinde; çekirdek ekibe olanaklar ölçüsünde pediatrik radyolog, ortopedi, beyin cerrahisi, dermatoloji, göz, kulak burun boğaz, plastik cerrahi, kadın doğum, yetişkin psikiyatrisi ve diş hekimi gibi gerek duyulan bölümlerden hekimlerin katılımı da sağlanabilmelidir. Hekimlere ek olarak her ekipte bir sosyal hizmet uzmanı, psikolog ve hemşire olması düşünülmüştür. Birimde tıbbi dokümantasyon ve sekreterlik çalışmalarından sorumlu en az bir personel de görevlendirilmelidir.

Veri toplanılan üç üniversite çocuk koruma birimi insan gücü açısından değerlendirildiğinde, çekirdek ekiplerinin planlanana yakın şekilde oluşturulmuş olduğu göze çarpmaktadır. Marmara Üniversitesi'nde sosyal hizmet uzmanı, Kocaeli Üniversitesi'nde hemşire ve personel, Gazi Üniversitesi'nde ise çocuk ve ergen sağlığı uzmanı ile personel eksikliği bulunmakla birlikte; tüm birimlerde çocuk sağlığı uzmanı, adli tıp uzmanı, çocuk cerrahisi uzmanı ve psikolog yer almaktadır.

4.1.2. Donanım

Birimin; hastanenin içinde, mümkünse hastane kalabalığından uzak sakin bir bölgede, ayrı bir girişle ulaşılan ve hastane güvenliğinin de kolay ulaşılabileceği bir yerde olması beklenmektedir. Ayrıca birimin tamamının çocuk dostu bir dekorasyon içermesi ve olanaklar ölçüsünde 8-10 odalı bir alana yerleştirilmesi ideal olmalıdır. Her bir oda ise işlevine göre yapılandırılmalıdır. Önerilen odalar ise; bekleme odası, görüşme odaları, toplantı odası, muayene odaları, laboratuvar odası ve arşiv odası şeklinde sıralanmaktadır.

İnsan gücü açısından büyük oranda hedefleri yerine getirmiş görülen çocuk koruma birimleri, fiziksel donanım açısından hedeflenenin gerisinde kalmıştır. Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi istenene uygun toplam 10 odalı bir alana sahipken, Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi 1 görüşme odası ve 1 sosyal hizmet uzmanı odası, Kocaeli Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi ise 1 görüşme odası ve 1 arşiv ile toplamda 2'şer odalı yetersiz bir alanda hizmet vermektedir.

¹ Dağlı T., İnancı M.A., Hastane Temelli Çocuk Koruma Merkezleri İçin Başvuru Kitabı. Ankara 2011

4.2. Çocuk İstismarı ve İhmal Değerlendirmesi

4.2.1. İstismar ve ihmal türleri

Çalışma bulgularında çocuk koruma birimlerine yapılan başvuruların çoğunluğunu çocuk istismarı ve ihmal vakalarının oluşturduğu gözlemlenmiştir. Son 12 ay içerisinde çocuk koruma merkezlerinde tespit edilmiş olan birincil ihmal ve istismar türleri içinde %52,2 ile cinsel istismar ilk sırada yer almaktadır. Bunun yanında başvuruların %23,8'inde duygusal istismar, %12,5'inde fiziksel istismar ve %11,3'ünde ihmal tespit edilmiştir.

Yukarıda anılan tespitler, belirli bir ildeki sınırlı vakalar ile ilgili şiddet yönelimlerini göstermektedir. Ulusal düzeyde bakıldığında, 2010 yılında, (mülga) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve UNICEF iş birliğiyle yürütülen Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması ile çocukların %25'nin ihmale maruz kaldığı görülmektedir. Duygusal istismar alanında istenmeyen davranışlara maruz kalma durumunun tüm 7-18 yaş grubu genelinde yaklaşık her iki çocuktan biri için geçerli olduğu belirlenmiştir. Fiziksel istismara maruz kaldığını belirtenlerin oranı ise yüzde 45'tir. Cinsel istismar sıklığının ise %3 dolaylarında olduğu görülmektedir². 2012 yılında Genç Hayat Vakfı tarafından 11-17 yaş arasında 440 okul öğrencisi ile yapılan araştırmada çocukların en çok maruz kaldığı şiddet türü yine %68 ile duygusal istismar olarak görülmektedir.³ Bu durum yukarıda anılan tespitler ile tezat oluşturmaktadır.

Toplumda görülme sıklığı diğer şiddet türlerine göre daha az olan cinsel istismar vakalarının üniversite temelli çocuk koruma merkezlerine yapılan başvurularda yüksek düzeyde olduğu gözlenmiştir. Bu durumda çocuk koruma birimlerinin sayı ve kapasitesinin artırılması, tanı ve tedavisi zor olan cinsel istismar gibi hassas bir konuda ulaşılabilirliği arttıracaktır.

4.2.2. Mağduriyet yerleri ve failin yakınlığı

Çalışmada vakanın gerçekleştiği yere ilişkin bulgular %43,9 ev, %25,8 toplumsal alan/sokak ve %10,6 eğitim kurumları şeklinde sıralanmıştır. Failin mağdurla yakınlığı ise; %32,9 öz ebeveyn, %13,6 akran ve %11,3 tanıdığı diğer yetişkinler şeklindedir.

Bu alanda kapsamı daha geniş olan bir araştırma ise mağduriyet yerleri ve failin yakınlığı konusunda farklı sonuçlar göstermektedir. Buna göre Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması'nda⁴, 7-18 yaş grubu için en yaygın istismar türü olan duygusal istismar,

2 Oral ÜK, Engin P, Büyükyazıcı Z. Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Raporu. Ankara, Başbakanlık SHÇEK; 2010. (www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/cocuk-istismari-raporu-tr.pdf)

3 Genç Hayat Vakfı, Çocukların Ev İçinde Yaşadıkları Şiddet Araştırması, Şubat 2012 (www.cocukhaklarizleme.org/wp-content/uploads/evicisiddet-arastirma.pdf)

4 Oral ÜK, Engin P, Büyükyazıcı Z. Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Raporu. Ankara, Başbakanlık SHÇEK; 2010. (www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/cocuk-istismari-raporu-tr.pdf)

en yoğun şekilde evde ebeveyn tarafından ve okulda başka genç ya da çocuklar tarafından gerçekleştirilmektedir. Yine bu çalışmada fiziksel istismarda okul ve öğretmenler önemli yer tutarken, diğer istismar türlerine göre daha düşük olarak karşımıza çıkan cinsel istismar vakalarının büyük çoğunluğu okulda ve başka bir genç/çocuk tarafından gerçekleştirilmiştir.

Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması ile kıyaslandığında, eldeki çalışmada yaklaşık üçte birlik bölümü 0-6 yaş grubunun oluşturması nedeniyle mağduriyet yerlerinde ev, failer arasında ebeveyn grubu ön plana çıkmışken; 7-18 yaş grubu ile yapılan ulusal düzeydeki çalışmada mağduriyet yerlerinde okul, failer arasında ise akran ve öğretmenler dikkat çekmiştir. Bu bağlamda yaş grubuna göre, mağduriyet yeri ve fail kişi açısından risklerinin değiştiği dikkate alınmalıdır.

4.3. Çocuk Koruma Birimi İşlevi Değerlendirmesi

4.3.1. Başvuru yolu

Son 12 ay içerisinde yapılan başvuruların %29,9’u cumhuriyet savcılığı ve mahkeme talebiyle gerçekleşirken, %14,9’u hastane içinden bildiri şeklindedir. %16,4 başvuru aile/akraba aracılığıyla gerçekleşirken sadece %4,4 başvuruyu çocuğun kendisi gerçekleştirmiştir. Birimlere adli makamlar ve hastane içinden başvuruların yanında, çocukların bizzat kendilerinin başvurabilmesini kolaylaştıracak adımlara ihtiyaç vardır.

4.3.2. Suça sürüklenen çocuk-cezai sorumluluğun belirlenmesi

Çalışmanın ortaya çıkardığı sonuçlardan biri de istismar ve ihmal vakalarından sonra birimlere en çok suça sürüklenme-cezai sorumluluğun belirlenmesi sebebiyle başvuru yapıldığıdır. Çocukların cezai sorumluluğunun tespiti çocuk adalet sisteminin en önemli konularındandır. Çocukların cezai sorumluluğunun olup olmadığı, bu konuda asgari yaştan tespiti, cezai sorumluluğunun var sayılacağı yaştan tespiti konuları birbirinden önemli ve tartışmalı konulardır. Türkiye’de çocukların ceza sorumluluğunun başlangıcı konusunda asgari yaş sınırı 12 olarak kabul edilmiştir. 12 yaşından küçük çocuklar ile 15 yaşından küçük sağır ve dilsizlerin cezai sorumluluğunun bulunmadığı kabul edilmiş, bu nedenle 12 yaşından küçük bir çocuğun (veya 15 yaşından küçük bir sağır ve dilsizin) ceza sorumluluğunun var olup olmadığı konusunda bir araştırmaya gidilmesi kabul edilmemiştir. Bu bölümün temel konusu 12 yaşını doldurmuş olmakla birlikte 15 yaşını doldurmamış olan çocuklar ile 15 yaşını doldurmuş olmakla birlikte 18 yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizlerin cezai sorumluluğunun var olup olmadığının tespitinin nasıl yapılacağıdır. Bu tespiti yapma görevi münhasıran yargılamayı yapacak hakime ait olmakla birlikte, hakim bu görevi yerine getirirken, teknik bilgi gerektiren bir konu olduğundan, bilirkişi görüşüne başvuracak, kararını da bilirkişinin görüşüne dayandıracaktır. Tam bu aşamada da çocuk koruma birimlerinin verdiği hizmet büyük önem arz etmektedir.

4.4. Tespit Edilen Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Gerçekleştirilen çalışma üniversite çocuk koruma merkezlerine beklenen düzeyde başvuru olmadığını göstermektedir. Bu durumun birçok farklı nedeni bulunmaktadır. Veriler ve uzman kişilerden alınan görüşler doğrultusunda bunlardan öne çıkanlar şu şekilde sıralanabilir:

- Mevcut durumda 8 üniversitede kurulmuş olan çocuk koruma merkezleri, ulaşılabilirliği artacak şekilde istenen sayıya ulaşamamış durumdadır.
- Bazı yerlerde bu merkezler kurulmuş olmasına rağmen, kendi içlerinde fiziki, personel ve planlama eksiklikleri bulunmakta, fiili olarak yeterli düzeyde çalışmamaktadır.
- Toplumun ve bölgede iş birliği yapılması gereken adliye, savcılık gibi birimlerin çocuk koruma merkezleriyle ilgili farkındalıklarında eksiklik olduğu görülmektedir.
- Çocuk istismarı vakalarının bir kısmı çocuk koruma birimlerine gelmeden, daha çok acil servisler, çocuk poliklinikleri ve adli tıp şubeleri gibi yerlere ulaşmaktadır. Üniversitelere bağlı olduğu için bu birimlere gelen vakaları ileri inceleme gerektirecek daha spesifik vakalar oluşturmaktadır.
- Sağlık Bakanlığına bağlı hastaneler ve kurumlar bünyesinde kurulan, cinsel istismara uğrama şüphesi altındaki mağdur çocukların, ifade alma, adli muayene ve diğer her türlü soruşturma işlemlerinin tek merkezde yapma işlevini gören çocuk izlem merkezleri (ÇİM) ile çocuk koruma merkezleri arasında görev paylaşımı açısından netleşmemiş noktalar bulunmaktadır. Bu faktör de çocuk koruma merkezlerine başvuruları etkilemektedir.
- Ayrıca ÇİM'ler, Sağlık Bakanlığınca aktif şekilde desteklenirken çocuk koruma birimlerinin Sağlık Bakanlığı veya farklı devlet organları tarafından istenen düzeyde tanınıp desteklenemediği görülmektedir.

Üniversite temelli çocuk koruma merkezlerinin işlevselliğini arttırmak adına aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- Herkes tarafından ulaşılabilirliği sağlamak için, başta büyükşehirler olmak üzere ülkemizin her bölgesinde üniversite temelli çocuk koruma merkezlerinin açılması teşvik edilmelidir.
- Merkezlerin, Sağlık Bakanlığı veya farklı devlet kurumları tarafından desteklenerek, insani ve fiziki açıdan güçlendirilmesi sağlanmalıdır.
- Kurulan çocuk koruma merkezlerinin, bulunduğu bölgelerdeki adliye, savcılık, birinci basamak devlet sağlık kuruluşları (Aile Sağlığı Merkezi, Toplum Sağlığı Merkezi), Aile ve

- Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, bölgedeki özel ve devlet eğitim kurumları gibi birimlerle iletişimini güçlendirmek adına ilgili tarafların katılımıyla toplantı ve organizasyonlar düzenlenmelidir.
- Merkezlerin toplumda bilinirliği arttıracak şekilde, kamu spotu, ilan, broşür gibi görsel/ basılı materyaller hazırlanarak dağıtımı sağlanmalı, seminer, konferans benzeri etkinlikler düzenlenmelidir.
- Çocuk koruma birimlerinin görev tanımının daha net yapıp ÇİM gibi diğer kurumlardan farkının ortaya konarak, ilgili aktörlerin bu konuda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- Merkezlerin görev tanımı ve sorumluluk alanları net şekilde ortaya konularak acil servisler, çocuk poliklinikleri ve adli tıp şubeleri gibi yerlere, çocuk istismarı ve ihmali konusunda yapılan başvuruların çocuk koruma merkezlerine yönlendirilmesi sağlanmalıdır.

4.5. Sonuç

Bu rapor ile Türkiye'deki üniversite çocuk koruma merkezleri gözünden çocuğa karşı şiddet trendleri, çocuk koruma merkezinin mağdurlar tarafından erişilebilirliği, merkezlerin sağladıkları hizmet ile ilgili bilgi ve bu merkezlerin ulusal çocuk koruma sistemindeki yeri ile ilgili bilgilerin sunulması amaçlanmıştır. Farklı boyutları olan bu geniş kapsamlı konunun detaylıca irdelenmesi için daha çok birime ulaşacak ve sistemli şekilde düzenli aralıklarla tekrar edilecek araştırmaların yapılması gerektiği açıktır.

Çalışmamızın sonraki araştırmalara ışık tutması temennisiyle...

5. KAYNAKÇA

Dağlı, T., & İnancı, M. (2010). Üniversiteler için hastane temelli çocuk koruma merkezleri el kitabı. Fersa Ofset Matbaacılık, Ankara.

Dağlı T., İnancı M.A., (2011) Hastane Temelli Çocuk Koruma Merkezleri için Başvuru Kitabı. Ankara

Dawes, A., Bray, R., & Van der Merwe, A. (2007). Monitoring child well-being: A South African rights-based approach: HRSC press.

Genç Hayat Vakfı, Çocukların Ev İçinde Yaşadıkları Şiddet Araştırması, Şubat 2012

Stalford, H., Sax, H., & Drywood, E. (2009). Developing Indicators for the Protection, Respect and Promotion of the Rights of the Child in the European Union. Summary Report European Union Agency for Fundamental Rights.

UNICEF, İçin, H. T. Ç. K. M., & Kitabı, B. (2011). İhmal ve İstismara Uğrayan Çocuğa Bütüncül Yaklaşım. United Nations Children's Fund, The (UNICEF).

UNICEF. (2006). Manual for the Measurement of Indicators of Violence against Children. New York: United Nations Children's Fund.

UNICEF. (2012). Measuring and monitoring child protection systems: proposed core indicators for the East Asia and Pacific Region. Bangkok: UNICEF EAPRO.

ÜK Oral, P Engin, Z Büyükyazıcı. (2010). Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Raporu. Ankara, Başbakanlık SHÇEK

6. EK

Bilgi Toplama Aracı

Soru 1: Çocuk koruma merkezinin bağlı bulunduğu üniversiteyi lütfen belirtiniz:

Bağlı olduğu Üniversite:

Soru 2: Üniversite çocuk koruma biriminde görev alan çekirdek kadro ve danışman personel sayısını ve unvanını lütfen belirtiniz:

Ünvan	Sayı
Çocuk Sağlığı	
Adli tıp	
Çocuk cerrahisi	
Çocuk ve ergen ruh sağlığı	
Sosyal hizmet uzmanı	
Psikolog	
Hemşire	
Arşiv sorumlusu	
Personel	
Diğer	

Soru 3: Çocuk koruma merkezinde bulunan odaları ve sayılarını lütfen belirtiniz:

İşlev	Sayı
Bekleme odası	
Toplantı odası	
Görüşme odası	
Muayene odası	
Sosyal hizmet görevlisi odası	
Hemşire odası	
Psikolog odası	
Arşiv	
Diğer (lütfen belirtiniz):	

Soru 4: Son 12 ay içerisinde başvuru türlerini lütfen belirtiniz:

Başvuru türü	Sayı
Çocuk istismarı	
Suçla sürüklenen çocuk-cezai sorumluluğun belirlenmesi	
Kronolojik yaşının belirlenmesi	
Soy bağının ortaya konması/değerlendirilmesi	
Velayet değerlendirilmesi	
Diğer (lütfen belirtiniz):	

Soru 5a ve 5b: Son 12 ayda şiddet mağduru olduklarını kendileri bildirmiş olan çocukların sayısı ve diğer kişi ve kurumlardan gelen bildirilerin sayısını lütfen belirtiniz:

Başvuru yolu	Sayı
Çocuğun kendi	
Aile/akraba	
Hastane içinden bildirilenler	
Birinci bsamak devlet sağlık kuruluşları (ASM, TSM)	
Diğer devlet sağlık kuruluşları	
Özel sağlık kuruluşları	
Eğitim kurumu	
Cumhuriyet Savcılığı	
Mahkeme talebi	
Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü (ASPİM)	
Kolluk kuvvetleri	
Diğer (lütfen belirtiniz):	

Soru 6: Son 12 ay içinde çocuğa karşı şiddet vakalarında mağdurların yaş dağılımını belirtiniz:

Yaş aralığı	Sayı
0-1 yaş	
1-3 yaş	
3-6 yaş	
6-12 yaş	
12-18 yaş	

Soru 7a: Son 12 ay içerisinde kız çocuklarda tespit edilmiş olan birincil ihmal ve istismar türlerinin sayısını lütfen belirtiniz:

Kız çocuk istismar ve ihmal türü	Sayı
Fiziksel şiddet	
Duygusal şiddet	
Cinsel İstismar	
İhmal	
Toplam	

Soru 7b: Son 12 ay içerisinde erkek çocuklarda tespit edilmiş olan birincil ihmal ve istismar türlerinin sayısını lütfen belirtiniz:

Erkek çocuk istismar ve ihmal türü	Sayı
Fiziksel şiddet	
Duygusal şiddet	
Cinsel İstismar	
İhmal	
Toplam	

Soru 8: Son 12 ay içinde çocuğa karşı şiddet vakalarının mağduriyet yerlerini lütfen belirtiniz:

Vakanın gerçekleştiği yer	Sayı
Ev	
Devlet-Gündüzlü Eğitim Kurumu	
Devlet-Yatılı Eğitim Kurumu	
Özel-Gündüzlü Eğitim Kurumu	
Özel-Yatılı Eğitim Kurumu	
Toplumsal Alan/Sokak	
İşyeri	
Cezaevi-Eğitim Evi	
Sosyal Hizmet Kurumu	
Diğer	
Bilinmiyor	

Soru 9: Son 12 ay içinde çocuğa karşı şiddet vakalarında failin yakınlık derecesini lştfen belirtiniz:

Failin yakınlık derecesi	Sayı
Öz ebeveyn	
Üvey ebeveyn	
Öz kardeş	
Üvey kardeş	
Akran	
Öğretmen	
Eğitim ve bakım sorumlusu	
İşveren	
Akraba	
Çete-suç örgütü	
Tanıdığı diğer yetişkinler	
Tanımadığı diğer yetişkinler	
Bilgi alınamayan	

Soru 10: Son 12 ay içerisinde sunulan hizmet sayısını belirtiniz:

	Sayı
Tıbbi hizmet yaklaşımı (medikal ve cerrahi)	
Ruhsal hizmet yaklaşımı	
Sosyal hizmet yaklaşımı (sosyal inceleme, danışmanlık, tedbir vb.)	

